משנה · אחרונים · יש סדר למשנה · סדר זרעים

יש סדר למשנה על משנה תרומות

רבי ישעיה פיק ברלין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יש סדר למשנה על משנה תרומות

רבי ישעיה פיק ברלין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יש-סדר-למשנה-על-משנה-תרומות/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק ב 4
משנה ג 4
משנה ד 8
פרק ז 12
משנה ב 12
פרק ח 13
משנה ד 13
משנה ה 14
פרק י 15
משנה י 15
פרק יא 21
משנה א 21
משנה ח 27
משנה ט 27

פרק ב

משנה ג

תי"ט ד"ה **המעשר והמבשל וכו'** ע"ש. משולל הבנה וצריך תיקון רב ואולי כך צ"ל דפריך תחילה ממעשר והדר ממבשל אבל ב' וממילא נמי דאין צריך לומר דבבא בפני עצמה היא וכו' ממעשר ברישא לא הוצרך למנקט וכו'. וע"פ הג"ה כזה או דוגמתו יתבאר כוונת התי"ט היטב. ודע עוד דזה שכתב הר"ב ד"ה והמבשל בשבת בשוגג יאכל אותו תבשיל למוצאי שבת אבל לא בשבת עצמו ובמזיד לא יאכל הוא אבל אחרים אוכלים למוצאי וכו' דמשמע דהוא אסור לעולם. אין כוונתו שפירוש' דמתני' הכי הוא. דמלבד שיהיה העיקר חסר [ואדרבה סתמא דמתני' דתנא בשוגג יאכל משמע בו ביום] אלא נמי לפי סוגיא דגיטין נ"ד דהחליט הש"ס דמתני' דהכא המטביל וכו' המעשר וכו' ר' מאיר היא [וע' בתוס' ד"ה המעשר וכו' ופריך מינייהו משום דסתם משנה ר"מ היא וכו'] ור' מאיר ס"ל להדיא בברייתא דמייתי בסוגי' דגיטין נ"ג המבשל בשבת בשוגג יאכל [הוא עצמו ואף בשבת. רש"י] במזיד לא יאכל [בו ביום אבל למ"ש מותר לו לעצמו ע' רש"י ב"ק ע"א ורש"י חולין ט"ו ותוס' שם] ובכן ברור דלא כתב הר"ב דברים אלו אלא מצד הלכתא דקי"ל כר' יהודה דפליג אדר"מ בברייתא שם ואמר בשוגג יאכל למוצאי שבת [לאחר שהמתין בכדי שיעשו אבל בשבת לא דקניס שוגג אטו מזיד. רש"י] במזיד לא יאכל עולמית [הוא עולמית אלא אחרים. רש"י בכתובות ל"ד] מיהו זה שכתב רש"י בכתובות בדברי ר"מ במזיד לא יאכל הוא לעולם סותר את עצמו לפירושו שכתב בב"ק ע"א במזיד לא יאכל בו ביום. וכ"כ רש"י בחולין ט"ו במזיד דעביד איסורא לא יאכל בו ביום עד שתחשך וכו' ע"ש וכן מוכח בסוגיא דהתם וכ"כ תוס' דלר"מ במזיד מותר לו למ"ש מדבעי לאוקמי מתני' כר"מ ע"ש ואין כאן מקום להאריך. ובחדושי הארכתי. עכ"פ בדין שוגג לר"מ פרש"י בכ"מ דיאכל בו ביום.

אמנם אם אחרים אוכלים כשבישל בשוגג לא נתברר היטב בלשון הר"ב. וקצת מדנקט הר"ב ובמזיד לא יאכל הוא. אבל אחרים אוכלים למוצאי שבת ע"כ. משמע דמבשל בשוגג שכתב הר"ב ברישא דמילתא יאכל אותו תבשיל למוצאי שבת אבל לא בשבת עצמו וכו' ע"כ. דוקא הוא אסור אבל לאחרים מותר בשבת עצמו. וכן מדברי הרמב"ם בפירושו שכתב בזה"ל ואמרו המבשל בשבת בשוגג יאכל ר"ל שמותר לו לאכול אותו תבשיל למ"ש ואסור לו לאכול בשבת בשום פנים במזיד לא יאכל ר"ל מי שעבר ובשל בשבת אסור לו לאכול אותו תבשיל לעולם אכן אחרים מותר להם לאכול אותו תבשיל למוצאי שבת וכו' ע"כ. לא נתברר בדין אחרים בשבת כשנתבשל בשוגג. וטפי משמע

מלשונו דאחרים אפילו בשבת מותרין. אמנם בחיבורו פ"ו מה"ש דין כ"ג ביאר להדיא ישראל שעשה מלאכה בשבת אם עבר ועשה בזדון אסור לו להנות באותה מלאכה לעולם ושאר ישראל מותר להם להנות בה למ"ש מיד שנאמר ושמרתם וכו' היא קדש וכו' כיצד ישראל שבשל במזיד. למ"ש יאכל לאחרים. אבל הוא לא יאכל עולמית. ואם בשל בשגגה למ"ש יאכל בין הוא בין אחרים וכן כל כיוצא בזה ע"כ. וכ"כ הה"מ שהכריחו המפרשים שפי' דברי ר' יהודה כך הוא בשוגג יאכל למ"ש בין לו ובין לאחרים. ובו ביום אסור לכל וכו' ע"ש. וכ"פ הטוש"ע ריש סי' שי"ח להדיא ע"ש. וכ"כ תוס' והרא"ש והר"ן. כללו של דבר מזיד דר"מ היינו שוגג דר' יהודה וכו' והוסיף הר"ן עוד בפ"ק דחולין בזה"ל ואמרי' בגמרא [חולין ט"ו] דכי מורי להו רב לתלמידים מורי להו כר"מ וכי דריש בפירקין דרש כר"י. משום ע"ה הלכך לענין פסק הלכה איכא מ"ד דכר"מ קי"ל כיון דרב מורי להו כר"מ וקי"ל כרב באיסורי הלכך המבשל בשבת בשוגג יאכל אפילו הוא עצמו ואפי' בו ביום במזיד לא יאכל בו ביום לא הוא ולא אחרים. אבל למוצאי שבת בין הוא בין אחרים אוכלין וכו' אבל רב אחא משבחא והרב אלפסי ז"ל פסקו כר' יהודה דעד כאן לא מורי להו לתלמידים כר' מאיר אלא משום דס"ל דלא איתמר בדר"מ ור"י הלכה כר"י אלא מטין איתמר כדאיתא בעירובין. אבל אנן כר' יהודה נקטינן דקי"ל כר' יוחנן דאמר התם הלכה איתמר ועוד דרב גופי' כי דריש בפירקא דריש כר' יהודה משום עמי הארץ ואנן הא שכיחי ע"ה גבן וכ"פ הרמב"ם בפ"ו מהש"ע וכו' ע"כ. וכ"כ הר"ן בפ' כירה ע"ש. והעתיקו הב"י בסי' שי"ח דברי הר"ן. והוסיף להעתיק עוד דברי הה"מ ע"ש. והנה הרא"ש בפ' כירה [אף שהרי"ף האריך שם בענין המבשל בשבת] לא הערה כלום. אכן בפ"ק דחולין סי' י"ח אחר שכתב דעת הרי"ף דהלכתא כר' יהודה כתב ורבינו יצחק פסק דהלכה כר"מ והביא ראיה מהא דאמר כי מורי רב לתלמידי' מורו להו כר"מ וכו' אלמא כר"מ ס"ל וכו'. והגאונים כתבו דהאידנא דרשינן בפירקין ואורויי מורינן כר' יהודה דנפישי עמי הארצות ומזלזלי באסורי וכו' ע"כ. והא דלא כתב הרא"ש ג"כ הטעם שנתן הר"ן בסברא ראשונה דרב דפסיק כר"מ לשיטתיה אבל אנן פסקינן כר' יוחנן דהלכה כר' יהודה נגד ר"מ וכו'. לכאורה שפיר עביד דאי מהך טעמא קשה הרי פסקינן בכל מקום דהלכה כסתם משנה [אע"ג דמחלוקת בברייתא כמבואר יבמות מ"ב. וכ"כ כל בעלי סוגיא להלכה. וכבר כתבתי משנה ב' פ"ב דפאה דברי הרי"ף והרא"ש בפ' כל הכלים סי' ה' ע"ש. והרי משנתינו דהכא בתרומות המבשל בשבת וכו' סתם ותנא בשוגג יאכל וכו' [כדעת ר"מ] ומה"ת לפסוק כר' יהודה נגד הסת"מ. והלכך כתבו הגאונים דהאידנא דרשינן וכו' כלומר דבימי חכמי המשנה ודאי הלכתא כר"מ כסתם משנה. רק האידנא

דרשינן וכו' דנפישי ע"ה. ובכן טעם הראשון שכתב הר"ן והעתיקו הב"י נתעלמה ממני לפי שעה. ואי אפשר לומר דס"ל להר"ן כדעת רב צמח גאון דהיכא דר' יהודה פליג אסתם מתני' קי"ל כר' יהודה [כמו שהעתקתי במ"ב פ"ב דפאה ובשאר דוכתי] שהרי הר"ן כולל נמי דדעת הרמב"ם הכי הוא במה דפסק בפ"ו מה"ש דהלכה כר' יהודה. ואנן חזינן דלענין הנוטע בשביעית פסק בפ"א מהל' שמיטה ויובל דין י"ב הנוטע בשביעית בין שוגג ובין מזיד יעקור וכו'. והיינו כסתמ' דמשנה דהכא. אע"ג דבברייתא דמייתי בסוגיא דגיטין נ"ג פליגי ר"מ ור' יהודה הנוטע בשבת בשוגג יקיים במזיד יעקור. דברי ר"מ. ר' יהודה אומר בשביעית בשוגג יקיים במזיד יעקור. ובשבת בין בשוגג בין במזיד יעקור. עכ"פ יצא לנו לתועלת לברר פיסקי הרמב"ם דבכולהו מילתא דתנן במשנה דהכא פסיק כוותיה והלכך לענין הנוטע בשבת ובשביעית פסק בפ"א מהל' שמיטה כמתני' דהכא. ולא חש לפלוגתא דר' יהודה בברייתא עליו דר"מ [מטעם דאמרן דסתם במתני' ומחלוקת בברייתא קי"ל כסתמא ולא כרב צמח גאון] וגם במבשל הוא פסק כסתמא. והא דכתב בחיבורו פ"ו מה"ש דבישל בשוגג לא יאכל עד למוצאי שבת היינו מטעם האחרון שכתב הר"ן והטעם שכתב הרא"ש. דהאידנא שכיחי ע"ה כמ"ש הגאונים. [והנה דין הנוטע בשבת כלל הרמב"ם בפ"ו הנ"ל שכתב ישראל שעשה מלאכה וכו' כיצד וכו' ואם בישל בשגגה וכו' וכן כל כיוצא בזה ע"כ. הרי נכלל כל מיני מלאכות דאורייתא. וטעמו מבואר נמי במה שכתב בפ"א מהל' שמיטה. הנוטע בשביעית וכו' יעקור (וסיים) מפני שישראל חשודין על השביעית אם תאמר בשוגג יקיים. יאמר המזיד שוגג הייתי ע"כ. מובן מאליו דגבי שבת דאין חשודין לעשות במזיד. להכי בשוגג יקיים. מיהו זה שלא מצאתי מפורש בהרמב"ם דין דהמעשר בשבת במזיד לא יאכל וכו'. לא ידעתי טעמו. והא ודאי המעשר בשבת שאינו אלא משום שבות דרבנן. אינו בכלל מה שכתב הרמב"ם בפ"ו הנ"ל ישראל שעשה מלאכה בשבת וכו'. גם במ"ש הכ"מ בפ"א מהל' שמיטה הנוטע בשביעית כו' משנה פ"ב דתרומות ומ"ש מפני שישראל חשודין כו' בירושלמי דף מ"א ע"ג ע"כ. לא ידעתי למה עזב הכ"מ להראות מקומו גמרא דילן בשם הברייתי' אמר ר"מ מפני מה אני אומר בשבת בשוגג יקיים במזיד יעקור ובשביעית בין בשוגג בין במזיד יעקור מפני שישראל מונין לשביעית ואין מונין לשבתות דבר אחר נחשדו ישראל על השביעית ולא נחשדו על השבתות וכו' ואדרבה מכח הירושלמי קשיא להרמב"ם. כי ז"ל הירושלמי בסוף הסוגיא ר' יהודה אומר חילוף הדברים בשביעית בשוגג יקיים. בשבת בין בשוגג בין במזיד יעקור מפני שהניית שבת עליו וכו' מה טעמיה דרבנן [מאיזה טעם מחמירי בשביעית יותר משבת. ר"א פערקאן] נחשדו על השביעית ולא נחשדו על השבתות

[דחמור להו איסור שבת לפיכך לא גזרו בשבת שוגג אטו מזיד כמו בשביעית] דבר אחר מונין לשביעית ואין מונין לשבתות [צריכין למנות שנות נטיעה לערלה ולרבעי כשיוצא מאיסור ערלה והרואה מונה השנים למפרע ע"ד משל שמונה בשנה הזו שנת רביעי לנטיעותו ימנה הרואה למפרע ויראה שנטעה בשביעית ויאמר מותר לנטוע בשביעית. אבל לשבתות אין מונין שלא ימנה כמה בשבת רק לשנים א"כ לזמן מרובה לא ידע אדם אם נטעה זה בשבת ולא חיישי' דילמא יאמר מותר ליטע בשבת. רא"פ. ורש"י בגמ' דילן פי' ג"כ על אופן זו קצת בלשון אחרת ע"ש] היאך עבידא [כלומר מאי בינייהו בין הני שני טעמים] נטע פחות משלשים יום לפני שביעית ונכנסה לשביעית אין תימר חשד אין כאן חשד אין תימר מונים יש כאן וכו' [איכא בינייהו נטע פחות משלשים יום לפני ר"ה של שביעית וקי"ל פחות משלשים לפני ר"ה לא נחשב לשנה לענין ערלה ונ"ר וא"כ המונה ימנה משנת שביעית ויראה הרואה שנטעה בשביעית אבל אי לא אזלינן בתר טעמא דמונין. רק בתר טעמא דנחשדו על השביעית. אין לקנוס שוגג אטו מזיד שהרי לא נטעה בשביעית ש"מ דמזדהר בה וכו'. רא"פ] והשתא צ"ע דלא כתב הרמב"ם גם לטעמא דמונין לשביעית וכו' דנ"מ לאסור כשנטע פחות משלשים יום לפני ר"ה של שביעית וכן יש לתמוה על הסמ"ג ל"ת רס"ו שלא כתב אלא הטעם שחשודין אות באות כמ"ש הרמב"ם ולא כתב נמי טעמא דישראל מונים ונ"מ כדאמרן] אחר כל ברורי דברים שזכרתי דלישנא דמתניתין דתנן המבשל בשוגג יאכל במזיד לא יאכל סתמא דמתני' ר"מ היא דס"ל נמי בברייתא דבשוגג דיאכל בו ביום ובמזיד לא יאכל בו ביום אבל למוצאי שבת מותר. לא הבנתי מ"ש התי"ט המעשר והמבשל מדשנאן בחד בבא ש"מ דמעשר במזיד אסור לו לעולם וכו' כאלו פירושא דמתניתין לפי פשוט' דיאכל במוצאי שבת ולא יאכל עולמית. וזה ליתא דברור דפירושא במתני' יאכל בו ביום וכן לא יאכל דתנן היינו בו ביום וכר"מ. וכבר כתבתי שהר"ב שכתב למוצאי שבת וכו' לא כתב זה לפרש מתני' בהכי אלא להלכה כתב כך. ובעומקא של הלכה בגיטין נ"ג ורמי דר"מ אדר"מ בדאורייתא דתני' הנוטע בשבת וכו' דברי ר"מ ר' יהודה אומר וכו'. וכתב רש"י וה"ה נמי דלר' יהודה קשיא אלא משום דת"ק ר"מ הוא נקט ליה וכו'. הנה קושיא של רש"י חזקה ותירוצו דחיקה. שהרי לעיל בסמוך לזה נקט ורמי דר"מ אדר"מ ורמי דר"י אדר"י. גם בחדושי הר"ן הנדפס מקרוב בבערלין ראיתי שכתב היינו טעמא דלא מקשי נמי דר"י אדר"י משום דכיון דחזינן לי' לר"י דאפילו בדאורייתא לא קניס בע"ז משום דחמירא פשיטא לי' דטעמיה בשביעית משום דבאתרי' חמירא וכדמתרצי' ע"כ. גם זה דחוק. ולכאורה איכא למידק תו במה דסיים המתרץ דר"י אדר"י לא קשיא באתרי' דר"י חמירא

להו שביעית וכו'. הלא גם בלאו רומיא דר"י אדר"י ההכרח לומר דחמירא להו שביעית דאי לאו הכי תקשי לך היא גופא מכדי הא דאורייתא וכו' [כמו שביאר הש"ס בדברי ר"י] ולפיכך נראה לפי מאי דאוקמי אביי במועד קטן ב' המשנה דתנא משקין בית השלחין במועד ובשביעית וכו' בשביעית בזמן הזה ורבי היא וכו' ושרי חרישה וזריעה בזה"ז בשביעית מדאורייתא ורק מדרבנן אסורות והנה בסוגיא שם ב' מסיק הש"ס דהמשנה משקין בית השלחין על כרחך כר' יהודה אתיא ע"ש. מהשתא נראה להדיא דר' יהודה ס"ל דשביעית בזה"ז דרבנן. וא"כ שפיר קאמר ר' יהודה דהנוטע בשביעית בשוגג יקיים דלא קנסו בדרבנן אבל בנוטע בשבת דהוא דאורייתא קנסו שוגג אטו מזיד ויהיה בדברי ר' יהודה בנוטע לשיטתיה כמו דס"ל במבשל [ובלתי ספק דפלוגתא דר"מ ור"י בזה"ז היא ע' מגילה ב' בגמרא וברש"י ד"ה בזמן הזה וכו'] בשלמא לר"מ מקשה שפיר דמסתמא ס"ל לר"מ כרבנן דפליגי על רבי וסבירא להו דשביעית בזה"ז דאורייתא אבל לר' יהודה דס"ל דשביעית בזה"ז מדרבנן כמו שבארתי למעלה הלכך לא מצי להקשות ר"י אדר"י [ובזה מדויק מה דנקט ר' מאיר בלשני' מפני מה אני אומר בשבת וכו' כלומר להנך דס"ל דשביעית בזה"ז דרבנן לא קשיא. אבל לדידי דסבירא לי כחכמים דפליגי עליה דרבי דהיא מן התורה. מפני מה אני אומר וכו'] ולפ"ז לא מצי להקשות דר"י אדר"י דהמקשן הי' ס"ל כאוקימתא דאביי במ"ק הנ"ל אמנם המתרץ דר"י אדר"י לא קשיא באתרי' וכו' רוצה להעמיד אם אמרי' כאוקימתי' דרבא במ"ק הנ"ל אפילו תימא רבנן דאמרי שביעית בזה"ז דאורייתא אבות אסר רחמנא וכו'. ומעתה ס"ל גם לר' יהודה מסתמא כרבנן. ומעתה יהיה קשה ר"י דהכא אדר"י במ"ק דס"ל דשביעית בזה"ז דאורייתא מ"מ לא גזור בשוגג. משום דבאתרי' דר"י חמירא להו שביעית. ודעת לנבון נקל. לאמת את האמת ולא לקלקל. ובכף היושר שקל ישקל:

משנה ד

תי"ט ד"ה **אין תורמין ממין על שאינו מינו מפורש בסוף פירקין בפי' הר"ב וכו'** ע"ש. הנה מד"ז התי"ט יצא ידי חובתו בביאור הזה. אמנם על הר"ב יש לתמוה שלא כתב פירושא דמילתא במשנה דהכא המוקדמת כי כן יוסד נמי בגמ' דבכורות נ"ג אמתני' דהכא בזה"ל תנן התם אין תורמין [במעשר דגן קמיירי. רש"י] ממין על שאינו מינו. ואם תרם אין תרומתו תרומה. מנא הני מילי אמר ר"א וכו' כל חלב יצהר כו' וכל חלב תירוש ודגן אמרה תורה תן חלב לזה וחלב לזה [היינו תרומה ומעשר כדכתיב בהרימכם את חלבו ממנו וקאמר רחמנא שיתן לכל אחד מעשרותיו בפני עצמו] וכו' וכן הביאו הר"ש הסוגיא זו אמתני' דהכא ע"ש. ואמנם ההפרש דבמתני' דהכא גבי ממין על שאינו

מינו דאפילו דיעבד אין תרומתו תרומה. ובסוף גבי מן הרע על היפה דיעבד תרומתו תרומה. נתבאר בתי"ט סוף ד"ה ואם תרם מן הרע על היפה תרומתו תרומה. משמיה דגמ' יבמות פ"ט דכתיב ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו. משמע הא אם לא תרימו מן המובחר תשאו חטא. ואם אינו קדוש נשיאת חטא למה ע"כ. משא"כ במין על שאינו מינו דליכא ילפותא שיהיה קדוש דיעבד שפיר אמרי' דאפילו דיעבד אין תרומתו תרומה. והוי יודע דבתמורה ה' [בסוגיא דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אם עביד דס"ל לאביי מהני ורבא ס"ל דלא מהני] מקשה והרי תורם מן הרעה על היפה דרחמנא אמר מכל חלבו חלבו אין גירועין לא. ותנן אין תורמין מן הרעה על היפה ואם תרם תרומתו תרומה אלמא מהני תיובתא דרבא. אמר לך רבא שאני התם כר' אילעא דאמר ר' אילעא מנין לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה שנאמר ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו אם אינו קדוש נשיאת חטא למה מכאן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה וכו'. והרי ממין על שאינו מינו דאמר רחמנא כל חלב יצהר ליתן חלב לזה וחלב לזה ותנן אין תורמין ממין על שאינו מינו ואם תרם אין תרומתו תרומה. אלמא לא מהני תיובתא דאביי. אמר לך אביי שאני התם דאמר קרא ראשיתם [כלומר דשנה עליו הכתוב לעכב דלא יתרום ממין על שאינו מינו ואהכי אם תרם לא מהני. רש"י] וכן אמר ר' אילעא ראשית [דלהכי לא מהני משום דראשית כתיב דשינה עליו הכתוב לעכב. רש"י] וכו' ומעתה יתבאר לך דזה שכתב התי"ט משמיה דגמ' טעמא דמן הרע על היפה דדיעבד תרומה משום דרבי אילעא דאם אינו קדוש נשיאת חטא למה. וכן בכל הסוגיא ביבמות פ"ט קדושין מ"ו בב"מ נ"ו בב"ב פ"ד קמ"ג היינו לשיטת רבא. אכן לדעת אביי אין צריך להך ילפותא דהא בלאו הכי דיעבד תרומה דאי עביד מהני. והוא מוקי קרא דדריש ר' אילעא באופן אחר כמבואר בסוגיא דתמורה שם ע"ש. ולפיכך לפי שעה נעלם ממני דלכאורה צריך ביאור דר' אילעא מזכי שטרא לבי תרי דמהא דדריש ולא תשאו עליו חטא וכו' מכאן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה. מוכרח דס"ל כרבא דלא מהני והלכך איצטריך קרא ולא תשא עליו חטא [כמבואר בסוגיא ומה שיש להפלא בזה תמצא בתוס' דהכא ובתוס' קידושין מ"ו ד"ה אם אינו וכ' ישוב נכון ע"ש ובתוס' ב"מ נ"ו] וממה דאמר בסמוך וכן אמר ר' אילעא ראשית דלהכי לא מהני משום דראשית כתיב וכו' מוכרח דבלאו קרא דראשית אמרי דמהני וס"ל כאביי ובכל עוד שלא ידעתי ולא שמעתי תירוץ מרווח מהכרח לומר דתרי ר' אילעא הוו. וכבר מצינו ר' אילעא נזכר במשנה ו' פ"ג דעירובין. ומצינו נמי ר' אילעא שהי' בימי אמוראים ע' כתובות ל"ב. סנהדרין ע"ו. ובכן היכא דאיתא ר' אילעא [היו"ד אחר אל"ף הראשונ']

הוא אמורא אבל היכא דאיתא ר' אלעאי [היו"ד אחר האל"ף האחרונה] הוא תנא. והנה ביבמות פ"ט ובקדושין מ"ו איתא כדר' אלעאי דאמר ר' אלעאי מנין לתורם מן הרעה וכו' ויהיה לפ"ז ר"א הנזכר תחילה התנא וזה האחרון דאמר ראשית הוא אמורא בהחלט עוד צריך פנים דלדעת המקשה בלאו פלוגתא דאביי ורבא היאך מצא ידיו ורגליו בשתי משניות האלו דבחדא תנן דיעבד תרומתו תרומה ובאידך תנן דיעבד אין תרומתו תרומה. ויותר מזה לא זכיתי גם למסקנא מה דתנן במ"ה פ"א אין תורמין וכו' ולא מן התלוש על המחובר ולא מן המחובר על התלוש [דכתיב והרמותם ממנו שלא יתרום מן התלוש וכו' דלשון הרמה לא שייך אלא בתלוש וממנו משמע שהתרומה והחולין שניהן שוין. הר"ב] ולא מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש [דכתיב היוצא השדה שנה שנה מלמד שאין תורמין מזה על זה. הר"ש והר"ב] ולא מפירות הארץ על פירות חוצה לארץ. ולא מפירות חוצה לארץ על פירות הארץ [דכתיב וכל מעשר הארץ מזרע הארץ הר"ב והרמב"ם בפירושו] ואם תרמו אין תרומתן תרומה ע"כ. הנה לרבא ניחא אבל לאביי דאמר מהני קשה אמאי בכל אלו דתנן אין תרומתן תרומה מאי שנא מכל התורה כולה דמהני [והכא אין שייך כתירוצו דכתיב ראשיתם לעכב דמלת ראשיתם לא כתיב אלא בקרא דכל חלב ויצהר וכו' חלב תירוש ודגן ראשיתם וגו'] ואמנם ממשנה י' פ"א דתנן אין תורמין מדבר שנגמר מלאכתו [דכתיב כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב מן הגמור על הגמור דוקא. הר"ב והרמב"ם בפירושו] על דבר שלא נגמרה מלאכתו וכו'. ואם תרמו תרומתן תרומה ע"כ. לא קשיא לרבא דאמר לא מהני אמאי דיעבד תרומה שהרי הכא לא שייך תירוצו מדכתיב ולא תשא עליו חטא וכו' אם אינו קדוש נשיאות חטא למה וכו'. דלא כתיב האי קרא אלא בתורם ממין על שאינו מינו דתן חלב לזה וכו' דשפיר י"ל כמ"ש הר"ש [אמילתא אחריתי] במשנה יו"ד דרבי קרא דמעשר ראשון שהקדימו בשבולין וכו' או כמו שהשיבו בית הלל דכתיב וכל מעשר הארץ וכו' ע"ש. והנה בהבנת משנה ד' דאמרו ב"ה דאפילו דיעבד אין תרומתו תרומה. ובמשנה ח' דתנן תרומה ויחזור ויתרום. ובמשנה יו"ד דתנן דדיעבד תרומתו תרומה. לא סגיא להבינם על בורי'. אם לא אחר העיון בפי' הר"ש שהאריך במשנה ד' פ"א ע"ש. ותמצא שכולן עולים יפה. אמנם לא העיר כלל מאותן דברים שזכרתי בענין פלוגתא דאביי ורבא. וכעת משנה ה' שזכרתי למעלה דקשיא לכאורה לאביי צריך אצלי תלמוד. עוד זאת אדרוש מ"ש התי"ט סוף פ"ב ד"ה כל שהוא ותמיהני על הרמב"ם שכתב בחיבורו רפ"ה שנאמר כדגן מן הגורן ע"כ. דע דז"ל הרמב"ם רפ"ה מהל' תרומות אין תורמין אלא מן היפה וכו' אין תורמין ממין על שאינו מינו שנאמר כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב ואם תרם אין תרומתו תרומה

וכו'. עוד שם דין ד' אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו וכו' לא מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שנגמרה מלאכתו שנאמר כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב מן הגמור על הגמור ואם תרמו תרומתן תרומה ע"כ. וכתב הכ"מ ד"ה אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו כו' משנה פ"ק דתרומות. ומ"ש שנאמר כדגן מן הגורן בפ"ק דבכורות יליף לה מקרא אחרינא. ובספרי זוטא יליף לה מקרא אחרינא ע"כ. ולכאורה יש להפליא הא דדקדק הכ"מ בדין ד' ולא דקדק הכי לעיל ר"פ גבי אין תורמין ממין על שאינו מינו שנאמר כדגן וכו'. ויותר מזה פליאה נשגבה כי זה שכתב הכ"מ בפ"ק דבכורות יליף לה מקרא אחרינא. לא הי' ולא נברא ולא נמצא שום דבר מזה בפ"ק דבכורות ולא בכל המסכתא [וגם בכל הש"ס עדיין לא מצאתי דיליף מקרא הענין דאין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו] ואשר ע"כ לתקן באתי דצ"ל בפ"ק דתמורה וכל דברים האלו שכתב הכ"מ שייכים לריש פרק [ובדפוס נשמט ממקומו הראוי] על מ"ש הרמב"ם אין תורמין ממין על שאינו מינו שנאמר כדגן מן הגורן על זה כתב הכ"מ ומ"ש שנאמר כדגן מן הגורן בפ"ק דתמורה יליף לה מקרא אחרינא וכו' וכוונתו מה דאיתמר להדיא בפ"ק דתמורה ה'. דרחמנא אמר כל חלב ויצהר ליתן חלב לזה וחלב לזה. ובתיקון זה יתוקן דברי הכ"מ וברורים הם כשמש מעתה תראה כי שאלת התי"ט היא שאלת הראשונים שכבר עמד עליו גם הכ"מ ולמען אשר הערה הכ"מ דבספרי יליף לה מקרא אחרינא. לכן אעתיק לשונו. בסוף פ' קרח והרמותם ממנו ממין על מינו ולא ממין על שאינו מינו וכו' והרמותם ממנו שלא יתרום מן המחובר על התלוש. ולא מן התלוש על המחובר. ולא מן החדש על הישן. ולא מן הישן על החדש. והרמותם ממנו שלא יתרום מן פירות הארץ על פירות חוצה לארץ וכו' [ועיין בילקוט הביא הספרי בנוסחא אחרת] ע"ש. ובספרי זוטא הביאו הילקוט בזה"ל. ממנו שלא יפרוש תרומה ממין על שאינו מינו. שלא יטול מן הרע על היפה וכו' עוד איתא בספרי ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב ר' ישמעאל אומר אימתי נחשבת לכם תרומה כשהפרשתם אותה כראוי. לא הפרשתם אותה כראוי לא נחשב לכם כתרומה וכו'. ודע עוד דהרמב"ם בפירושו מ"ה פ"א ד"ה וישן וחדש וכו' וכל זה למאמר השם והרמותם ממנו תרומת ד' ר"ל ממנו בעיניו שיוצא החק שחייב לו מאותו המין ולא ממין אחר ע"כ. ואחר הצעת כל הדברים הנזכרים בצרוף הנגלות בפי' הר"ב. יש לעמוד על דברי הרמב"ם בחיבורו שהעתקתי למעלה שבדין א' גבי מין על שאינו מינו פסק דאפי' דיעבד אין תרומתו תרומה. ובדין ד' גבי נגמרה מלאכתו על שלא נגמרה מלאכתו פסק דתרומתו תרומה וכי משא פנים יש בדבר. הלא דין שניהם מפיק הרמב"ם

מדכתיב כדגן מן הגורן. ואם נוכל לומר דהרמב"ם ס"ל כאביי דמהני [כמ"ש כבר במיני תרגימא פ' כי תצא ממ"ש הרמב"ם פ"ו מהל' בכורות דין ה' וע"ש בלחם משנה וכן עוד פ"ח מהלכות מלכים דין ו' ובלחם משנה שם ובשאר דוכתי] וגבי מין על שאינו מינו טעמא מדכתיב ראשיתם. אתי שפיר קצת. אבל עם כל זה לא ידעתי מדוע לא פירשו הדבר הזה נושאי כליו לפרוש וליתן טעם ההבדל בין דין א' לדין ד'. ועוד אקח מועד בס"ד ואסיים בזה. ולחכימא די ברמיזה:

פרק ז

משנה ב

במשנה בת כהן שנשאת לישראל ואח"כ אכלה תרומה משלמת את הקרן ואינה משלמת את החומש וכו' ע"ש. מלת ואח"כ מיותר קצת. אמנם בסנהדרין נ"א ובכריתות ז' ליתא אלא הכי איתא בת כהן שנשאת לישראל שאכלה בתרומה. ודע במשנה זו צ"ע ברש"י יבמות ס"ט ד"ה תהא מקולקלת למפרע לשלם תרומה שאכלה קרן וחומש וכו' ע"ש. היאך נקט רש"י וחומש הרי בת כהן היא ופטורה מחומש כדתנן במשנה דהכא. ואולי דקדק רש"י ממתני' דתנא ואח"כ [כפי הגרסא שלפנינו] דבא להורות בת כהן שנשאת לישראל ואח"כ וכו'. כלומר כל זמן שלא נתעברה. אבל אחר שנתעברה משלמת נמי חומש. וטעמא דמלתא דכל שאין לה זרע ורק מחמת שבעלה ישראל אסורה בתרומה. שפיר אינה משלמת החומש דאפשר לה שתשוב לבית אביה. כמ"ש הר"ב ומבואר נמי ברש"י בסנהדרין נ"א בזה"ל ואינה משלמת החומש דלאו זרה היא הואיל וראוי לחזור אם ימות בעלה וזרע אין לה ע"כ. אבל כשיש לה נמי זרע לא שייך כל כך שאפשר לה שתשוב לבית אביה שימות הבעל וגם הזרע לדעת ר' יהודה ביומא י"ג. דלמיתה דתרתי לא חיישינן וגם למאן דפליג עליו התם. מ"מ הכא גבי זרע דאפי' זרע זרעה עד כמה דורות פסלתה מן התרומה ס"ל לרש"י דלא שייך לומר הואיל וראוי לחזור וכו' מיהו לפמ"ש רש"י בכריתות ז' ד"ה ואינה משלמת חומש דלאו זרה שהרי לא נתחללה שאם ימות בעלה ותנשא לכהן אוכלת או אם זרע אין לה הדרא לתרומה ע"כ. א"כ פשיטא בנתעברה דאין משלמת החומש שהרי אפילו ביש לה זרע וזרע זרעה אכתי אמרי' שאם ימות בעלה ותינשא לכהן אוכלת וצ"ע:

פרק ח

משנה ד

הר"ב ד"ה **ושאר כל המשקים מותרים שאין נחש שותה מהן אלא שהדבש והציר והמורייס ושומים כתושים כל אלו הוזכרו בגמרא לאסור שהנחש שותה מהן.** להראות מקומן יש בהם משום גילוי ליתן תודע דמ"ש הר"ב ושומים כתושים נזכר בביצה ז' ומ"ש שהדבש והציר והמורייס נזכר בחולין מ"ט. איברא לכאורה לענין ציר משם תבר'. כי ממאי דאמר רבא התם אודי לי מיהת בציר דהא רב פפא ורב הונא ברי' דר"י וכו' מוכח לענין ציר כ"ע לא פליגי דאין בהן משום גילוי. ואולי דהר"ב מפרש דזה שהשיב רב נחמן בר יצחק שם לרבא אודי לי מיהא בדבש דרשב"א קאי כוותיה וכו' כוונתו על אותו הדרך דאמר רבא אליו אודי לי מיהת בציר וכו' ופרש"י וכי היכי דבציר לית הלכתא כוותיה בדבש נמי לית הלכתא כוותיה [ופרש"י מוכרח דאל"כ מה ענין ציר לדבש שהתיר רבא] הכי נמי בסגנון הזה השיב רב נחמן בר יצחק אודי לי מיהת בדבש וכו' וכי היכי דבדבש הלכתא כוותיה דר"ש ה"נ לענין ציר ופליג רב נחמן בר יצחק אדרב פפא ור"ה ברי' דר"י. וקצת רמז שכוון רב נחמן בר יצחק להכי מדלא השיב לרבא הכי השתא או שאני גבי דבש או בלשון אחרת. ומדהשיב באותו לישנא שהשיב רבא משמע קצת דלשון נופל על הלשון ולפי כוונתו של רבא דכולהו בחדא מחתא מחתינהו כן היתה תשובת רב נחמן בר יצחק. ועוד אני מדבר מצאתי און לי ושמחתי למאד כי כוונתי בס"ד לדעת הגדול הב"ח י"ד סי' קט"ז שתירץ אקושי' הב"י על הרי"ף והרא"ש בפ' אין מעמידין שכתבו דמסתברא מהאי מעשה דאלו טרפות דדבש וציר יש בהן משום גילוי. והקשה הב"י דאדרבה משמע דבציר אין בו משום גילוי ותי' הב"ח אחר אריכות קצת ותורף דבריו [כמו שכתבתי למעלה] דמהדר לי' אודי לי מיהת בדבש דהילכתא כוותיה דר' שמעון כיון דר"ש בן אלעזר נמי ס"ל כוותיה דאסור וכי היכי דבדבש הלכתא כוותיה בציר נמי הלכתא כוותיה דאסור ולית הלכתא כר"פ ורב הונא ולפ"ז ניחא דהרי"ף והרא"ש תפסו עיקר כרב נחמן בר יצחק דהלכתא כר"ש דאוסר בדבש כיון דר' שמעון בן אלעזר נמי ס"ל כוותי' וה"נ הלכתא כוותיה בציר ודחו דברי רבא ור"פ ור"ה. ע"כ. איברא הראיי' לזה הפי' שכתב הב"ח ותמה על הב"י דאיך הבין הפשט וכו' ע"ש נעלמו ממני להבין עומק דעתו. שוב מצאתי שגם הפ"ח תמה למאד על הב"ח ע"ש אבל לפי שנתתי קצת ידים מוכיחות מלישנא דרב נחמן בר יצחק דנקט אודי לי מיהת וכו'. ואולי יש לכוון בזה כוונת הב"ח כדי להצילו מהשגה עצומה. וכל זה יתבאר להמעיין. כי קצרתי במובן. ואכתי איכא למידק דלפום הברייתא דמייתי בחולין הנ"ל ס"ל לר"ש בציר וחומץ ושמן ודבש ומורייס

דיש בהן משום גילוי. ולמה לא קא חשיב הר"ב כל אלו ונהי דבחומץ איכא לתרץ כמו שכתב הב"י דלאו חומץ ממש קאמר וכו' ע"ש או כמ"ש הב"ח ממשמעות הסוגיא בע"ז ל' אבל אית בהו חלא מיגרי בהו וכו'. אבל הא דלא קחשיב שמן לא ידעתי טעם הדבר. גם ה"ל להר"ב לחשוב אבטיח שנתגלתה דמבואר בע"ז ל' וברמב"ם"א מהל' רוצח דין ז' דאסור' משום גילוי. ולשון הרמב"ם בפירושו כך היא ונתבאר מן הגמרא כי הדבש והציר והמורייס ודומיהם והשומים הכתושים שהן אסורין כשהם מגולים ע"כ. במלת ודומיהם שיורא שייר לשארי דברים. אבל בלשון הר"ב שהשמיט לכל אלה שזכרתי. נעלמו לקוצר דעתי:

משנה ה

תי"ט ד"ה **ובקרקעות וכו'** וכתב הר"ב ומים מגולין אסור להשקותן לבהמתו כו' פי' הר"ן בראוים לאכילה לפי שהאוכל ממנו נזוק ע"כ. בברייתא דע"ז ל' מים שנתגלו הרי זה לא ישפכם ברשות הרבים ולא ירביץ בהן את הבית ולא יגבל בהן את הטיט ולא ישקה מהן לא בהמתו ולא בהמת חבירו ולא ירחץ בהן פניו ידיו ורגליו וכו' אמר מר לא ישקה מהן לא בהמתו ולא בהמת חבירו והתניא אבל משקהו לבהמת עצמו כי תניא ההיא לשונרא [דלא מזיק ליה ארס דשונרא אכיל ליה לחיויא. רש"י] א"ה דחברי נמי (ומשני) דחברי' כחיש (ופריך) דידיה נמי כחיש (ומשני) הדר בריא (ופריך) דחברי' נמי הדר בריא (ומשני) זימנין דבעי לזבוני ומפסיד ליה מיניה. ע"כ הסוגיא והנה הר"ב שכתב [והעתיק כל דברי הברייתא] בזה"ל ומים מגולים וכו' אסור להשקותן לבהמתו ולרחוץ בהן פניו ידיו ורגליו ולגבל בהן את הטיט ולהשתמש בהן בשום תשמיש. יפלא עליו שלא כתב נמי ולא לבהמת חבירו. ולמה נקט רק אסור להשקותן לבהמתו. מיהו לפי משמעות הסוגיא דטעמא משום בל תשחית ולכך תליא בהדר בריא דשרי אתי שפיר שהשתא במה דהשמיע הר"ב דאסור להשקותו לבהמתו משום בל תשחית מכ"ש בבהמת חבירו דאסורה. שהרי אף בברייתא כבר דקדקו תו' השתא בהמתו אמרת לא בבהמת חבירו מיבעיא ותירצו דזו ואין צריך לומר זו קתני ודרך התנא לשנותם יחד ע"כ. ברם כל זה לפי פשט' דמשמעות דטעמא דלא ישקה משום בל תשחית. אכן לטעם הר"ן שהעתיק התי"ט בקצור. וז"ל הר"ן בע"ז מעמידין [דף ש"מ בדפוס זולצבאך] לא ישקה מהן בהמתו בראוי לאכילה לפי שהאוכל ממנו ניזוק ולא בהמת חבירו אפילו בשאינה ראוי לאכילה משום דמכחיש לה הכי מפרש בגמרא ע"כ הרי דנפקותא רבה איכא דבהמת חבירו אפילו טמאה וכל שאינה ראוי לאכילה אסור להשקות מים מגולין משא"כ בשלו שאינו אסור אלא בטהורה שראוי לאכילה לפי שהאוכל ממנו ניזוק. והשתא טעמא דיהיב מד"ז

התי"ט בפי' הר"ב מטעמא שכתב הר"ן לאו לשבח הוא דלטעמיה דהר"ן קשה על הר"ב שהשמיט סיפא דרישא שהעתיק לא בהמתו ולא בהמת חבירו. ואבא היום אל העיון דבטעמא דהר"ן יקשה בסוגיא דע"ז דלמה מוקמי בשונרא. בשלמא לטעמא דבל תשחית שפיר מוקמי דוקא בשונרא דאין בו משום בל תשחית כמ"ש רש"י דשונרא אכיל לי' לחיויא. אבל לטעם הר"ן הוי מצי לאוקמי בכל בהמות שאינן נאכלים. והנה מצאתי ראיתי דעיקר טעמיה שכתב הר"ן שהאוכל ממנו ניזוק הוא מפורש ג"כ בקדמון ממנו והוא לשון רש"י בב"ק קט"ו שכתב בזה"ל ולא ישקה ממנו לבהמתו משום סכנת נפשות שמא ישחטנה אחרי כן ע"כ:

פרק י

משנה י

תי"ט ד"ה **כל** הנכבשין וכו' ותמיהה לי וכו' וצריך לי עיון. גם יש לי תמיהות גדולות על השני סוגיו' וכו' ותו ר' יוחנן וכו' הוא דלא כבבלי כו' ועוד אני תמה שהרמב"ם וכו' לענין כבישה עכ"ל ע"ש. הנה לפי גודל הענין וגודל יסודו ארחיב בתחלה בענין השייך לענין כבישה ומאיליו יותרו כל הספיקות בס"ד שהניח מד"ז הגאון התי"ט ז"ל. הנה כמעט רובם ככולם מהראשונים והכל הולך אחר החתום בטור י"ד סי' ק"ה כתבו לדינא בהחלט כבוש הרי הוא כמבושל והב"י הערה את מקומו בחולין קי"א דרבין א"ר יוחנן פליג אדשמואל ואמר כבוש אינו כמבושל ובכל דוכתא קי"ל כר"י נגד שמואל [ובכמה מקומות בתוס' וכל הראשונים איש לא נעדר מסכימים בזה וכל הארש שפה אחת לכולם דהלכה כר"י נגד שמואל]. ואין להבהיל ולהשיב הואיל דאמר אביי הא דרבין ליתא דאכולי מילתא דרבין קאי. הס מלהזכיר. ואביי בעצמו מדקדק לסיים לאו משום דשמיע ליה מיני' דר' יוחנן דאמר מליח הרי הוא כרותח ר"ל דמדר' אמי ידעינן דחזר בי' ר"י ממה ששמע רבין ממנו דמליח אינו כרותח וליתא הא דרבין אלא דר' אמי שמע שחזר בו ר"י וס"ל מליח הוא כרותח וזה דרך האמת בכל המקומות וחלילה לומר דרבין העיד במה שלא שמע כלל וכבר כתבתי בזה בחדושי בס"ד ואין כאן מקום לקבל אריך בזה הענין. אבל ח"ו לומר מדהא ליתא הא נמי ליתא כל כמה דלא מצינו נגדו ראייה מבורר. ודאי קושטא קאמר. ונאמן רבין כבי מאה דר"י אמר כבוש אינו כמבושל וא"כ אי' איפוא הם רואים ראיה מספקת לפסוק כשמואל נגד ר"י [וכבר כתב הרש"ל בתשוב' סי' נ"ד דעבירה ביד המחמיר נגד פסק הלכה. ובגליון המג"א סי' תקנ"א כתבתי דברים של טעם בזה בס"ד]

וסבור הייתי לומר מהא דע"ז ס"ח מעובד' דעכברא בשיכרא וכו' יש ראיה ועפמ"ש תוס' שם מטעם כבוש נאסרה אבל מה שלא הראה הב"י מקומו מהתם אלא מסוגיא דחולין ופסחים ודאי הדין עמו. דמע"ז ליכא שום ראיה דכבוש כמבושל דדלמא כבוש כרותח דצלי ולענין קליפה נאסרה. תדע לרש"י דפסק דאין כבוש אלא בחומץ ותבלין. על כרחינו לומר דסוגיא דע"ז לענין קליפה מיירי ולפיכך שפיר עביד הב"י שלא כתב הך סוגיא דע"ז למקור הדין דכבוש. ואבא היום על העיון במ"ש הת"ח כלל ג' והביאו הש"ך וט"ז סי' ס"ט בשר ששהה במי שריי' קודם שנמלח מעת לעת וכו' ומ"מ נראה דאותה חתיכה ג"כ שרי ומולחין אותה עדיין כשיש ס' דלא אמרינן כבוש כמבושל לכל דבר רק שבולע ומפליט אבל אינו מבלבל טעם החתיכה כמו ברוטב עכ"ל והרש"ל חולק עליו וכתב שאין לחלק מסברת הכרס. כיון דמסתמא קאמר בש"ס כבוש כמבושל הוי דינו של כבוש לגמרי כמבושל ממש. והעתיקו דברי מהרש"ל בש"ך וט"ז וביותר ביאור במנחת יעקב. והנה במ"ש הרש"ל על הת"ח שאין לחלק מסברת הכרס אקרא אני על הת"ח מפרי פי איש תשבע בטנו. ודבריו מוכרחין מכמה ראיות כאשר יעבורון להבא זה אחר זה ראשון הקושי' שזכרתי למעלה [דליכא למימר רמז ראי' מהא דאמרי' בשר בחלב חידוש הוא. דאי תרי ליה כולי יומא בחלב' שרי משמע דשאר אסורין כבוש אסור. שהרי גם הרא"ש בפ"ה דע"ז סי' י"א לא כתב זה אלא ששמע מריצב"א דשיעור כבישה משמע דהוא מעת לעת מהא דאמרי' בשר בחלב חידוש הוא ע"ש. אבל לדעת ר"ת וסייעתו דס"ל דבג' ימים הוי כבוש ולא פחות מזה הרי דס"ל איסור כבוש. ואפ"ה לא השגיחו על זכר לדבר מן בשר בחלב חידוש הוא. כי כמה דברים יש להשיב על זה. חדא דעכ"פ מנ"ל לומר כבוש כמבושל דילמא כבוש אינו אלא כדין מליח דהיינו כרותח דצלי. עוד י"ל לפמ"ש תוס' בחולין ק"ח. ד"ה דחידוש היינו חידושו דאי תרי ליה כולי יומא בחלבו שרי אע"ג שנבלע החלב בבשר אע"פ שהוא צונן לפי שהוא צלול והבשר שוהה בתוכו וכי בשיל ליה אסור עכ"ל. משמע דלא משום דינא דכבוש נגעו בו אלא מטעם שכתבו דחלב שהוא צלול נכנס גופו בבשר. דרך כלל כל הראיות לא יזיזו דברי ר' יוחנן אפילו בזיז כל שהוא וכמו שמתרץ [ר' יוחנן] ואותן הפוסקים ה"ה רש"י וסייעתו דס"ל דכבוש אינו אוסר אלא בחומץ כמו שאכתוב לקמן בס"ד. כן אנחנו נענה אבתרי' הואיל דהלכתא כוותיה דר"י בכל מקום נגד שמואל]. אכן לפמ"ש הת"ח ניחא למאד דזה דאמר שמואל כבוש כמבושל [סתמא כפירושו כמ"ש הרש"ל] לכל דבר. ועלי' פליג ר' יוחנן ואמר כבוש אינו כמבושל לכל דבר. דבמבושל אותה חתיכה אסורה לעולם אף כשיהיה ששים כנגדו לדעת ר' יוחנן דס"ל בחולין ק"ח אפשר לסוחטו אסור. אבל מודה ר"י דכבוש כמבושל לענין

בליעה ופליטה. והנה אף כי לדבר הזה אינה צריכה ראיה והאמת עד לעצמו כי בכל מקום באנו לקרב הדעות בכל האפשר ולא דחוק ולומר דמיפלגי הרבה. אפ"ה לאלומי מילתא ואגבן יותרו עוד ספיקות. אציע נא בזה דברים מחווירין כשמלה. הוכחה מדלא אמר רבין מליח וכבוש מותר [כי כן לשון המשנה בתרומות פ"י שאכתוב לקמן בס"ד כל הנכבשין מותרין] אלא ברור דלהכי דייק לומר מליח אינו כרותח אבל עכ"פ הדחה בעי וכן דקדק לומר כבוש אינו כמבושל אבל עכ"פ בולע ומפליט. וכפי' הת"ח משמע נמי מדברי הריצב"א שהביא הרא"ש בפ' בתרא דע"ז סי' י"א בזה"ל. ואם שהה בתוכו יום שלם מעת לעת נקרא כבוש ופולט כמבושל ובלשון הזה העתיקו הב"י ריש סי' ק"ה וכ"כ המרדכי הביאו הב"י בזה"ל נראה דכבוש מיקרי ששהה כבר ג' ימים בדבר לח ואז הוי כמבושל ופולט טעם וקולט טעם הרי דיקדקו בדבריהם לומר בולע ופולט אבל כמבושל ממש סתמא לא אמרו. אמור מעתה כל הגדולים פסקו שפיר כר' יוחנן. ובזה ינוח על גורל הצדיקים ולהצדיק דברי רש"י בפסחים ע"ו. אהא דשמואל דאמר כבוש כמבושל וכתב רש"י כבוש בחומץ. וכן בחולין צ"ז הוסיף וכתב כבוש בחומץ ותבלין. ובביצה ט"ז פירש"י כבוש בחומץ ובחרדל ומיני ירקות ותבלין. דהשתא לסברת רש"י בדשמואל. משמע דשמואל ור"י פליגי בכבוש בחומץ ותבלין. והקשה המרדכי העתיקו הב"י בסי' ק"ה בזה"ל דכל מקום פירש"י כבוש בחומץ. אבל בלא חומץ אינו כמבושל [וק"ק דלא הזכיר המרדכי בשם רש"י גם תבלין] ואי אפשר לומר כן דתנן פ"ז דשביעית ורד ישן שכבשו בשמן חדש חייב בביעור אלמא בלא חומץ הוא נותן טעם כמבושל עכ"ל. אבל לפמ"ש נוכל לומר שפיר דרש"י כתב אליבא דשמואל דאמר כבוש כמבושל לכל דבר ממש מפרש דכבוש דאמר שמואל היינו בחומץ ותבלין אבל לענין בליעה ופליטה אף בלא חומץ דינא הכי. ובזה שמואל ור"י קיימי בחדא שיטה. ולפום רהיטא נעלם ממני אדמקשה המרדכי על פירש"י הלא עדיפא הו"ל להקשות על ר"י דאמר כבוש אינו כמבושל והוא נגד המשנה דתנן ורד ישן וכו' וצ"ע [ואדבר בזה לקמן עוד] עכ"פ גם מזה ידים מוכיחות לפירוש הת"ח וא"כ לק"מ על ר"י ממשנה דשביעית דעד כאן כבוש אינו כמבושל דאמר ר"י היינו כמבושל ממש לכל דבר לבלבל טעם החתיכה כמו ברוטב. אבל כבוש אוסר עכ"פ שהוא בולע ופולט. ואתיא שפיר הא דתנן ורד ישן. ודע דלפמ"ש הב"ח ריש סי' ק"ה בפשיט' דדעת רש"י בחומץ וכו' וציר לא בעי מעת לעת אלא כדי שיתנו ע"ג האור וירתיח אבל מודה רש"י בשאר כבוש במים או בהיתר לח דבעינן מעת לעת. וליכא פלוגתא בין רש"י להרא"ש ע"ש. וא"כ קושית המרדכי מעיקרא ליתא. וראיתי הגאון מנחת יעקב שם כלל ג' כתב מדברי הרמב"ם בפי' המשניות פ"י

דתרומות (מ"ד צ"ל) מ"י. וברטנורה והובא בר"ן פכ"ה מבואר דדעת הרמב"ם דבכל איסורין כבוש מותר אלא דוקא דבר חריף וחדיד מאד כמו חסית פי' שומים ובצלים אבל שאר כל הנכבשין מותרין. ולכן לא הביא כלל דין זה דכבוש בהלכותיו רק בדברים החריפים. לפי שפסק כסתם מתניתין ושמואל דאמר כבוש כמבושל פי' הוא ג"כ בדברים החריפים מאד דוקא [וצ"ע דאם שמואל מיירי בדברים חריפים. א"כ ר' יוחנן דפליג ס"ל דאף בדברים החריפים מאוד אינו כמבושל. והלא במשנה דתרומה תנן להדיא אלא עם חסית. הרי בחסית כלומר דבר חריף דתנן כבוש אוסר אותו. ומוטב הי' להרב מ"י לומר דהרמב"ם פסק כר"י ולמה תלה כל דבריו בשמואל דאין הלכה כמותו נגד ר"י. ואקצר עכשיו אף במקום שיש להאריך עוד בעריכת ואריכת דברים] וכ"כ האגור בשם התוס'. ומה שהקשה המרדכי על דעת רש"י ומתני' דפ"ז דשביעית ורד חדש שכבשו בשמן ישן. אין זה קושיא כלל כי כבר מיישב זה הרמב"ם במתק לשונו בפי' המשניות שם. כיון דורד הוא חדש ועדיין לח מיד שניתן אותו תוך השמן יכנס בו כח הוורדין וטעמן בשמן [ותמה אני על אותו גדול שהעתיק דבר שאינו לפנינו ואין הדעת סובלתו הנוסח שהעתיק. דהא אדרבה ונהפוך הוא. ורד חדש בשמן ישן קתני דמותר. וקושי' המרדכי ליתא אלא מסיפא דתנן ורד ישן שכבשו בשמן חדש. גם מ"ש בשם הרמב"ם כיון דורד הוא חדש ועדיין לח וכו'. והרואה בפי' הרמב"ם יראה דבר והיפוכו. ואדרבה בורד חדש כתב שלא יכנוס כח הוורדין וטעמם בשמן. שהשמן הוא ישן והורד הוא חדש ולפיכך תני ברישא דמתני' דאינו אוסר. אבל בסיפא דאוסר כתב וישן בחדש. דהיינו הורד ישן והשמן חדש שאז יכנס בו כח הורד ע"ש. וכ"כ התי"ט סוף פ"ז דשביעית ודוחה בשתי ידים פי' הר"ש והר"ב שנטה אחריו. וסיים הילכך נראה כפי' הרמב"ם שמפרש ורד חדש בשמן ישן. ורד דשביעית שכבשו בשמן ישן ילקט מפני שלא יכנוס כח הורדין וטעמן בשמן. שהשמן ישן והורד חדש אלא אם יניחנו זמן רב וישן בחדש ורד דשביעית בשמן דשמינית וזה יכנס בו כח הורד וטעמו מיד. ומפני זה חייב לבער השמן. והוסיף הכ"מ פירוש כי הורד הישן נותן כח וטעם יותר מהר מן החדש. והשמן החדש נוח לקלוט טעם יותר מהישן עכ"ל. ובכן אמינא כד ניים ושכיב אמר רב הגדול מ"י להא מילתא] ומה דאמרי' בשר בחלב חידוש הוא דאי תרי כולי יומא בחלבו שרי. אין סתירה לדברי רש"י והרמב"ם כמ"ש הרא"ש פג"ה ופ' בתרא דע"ז. משום שיש לפרש דמ"מ חידוש הוא בשאר איסורים עכ"פ קליפה בעי כיון שהאיסור לח ובלול אצלם. משא"כ בבשר בחלב אפילו קליפה אין צריך עכ"ל המ"י. ושמחתי שמסוף דבריו ניכר ראש דברי שכתבתי למעלה. אמת בכוונת תוס' בחולין ק"ח. והאמת גוררת אמת דבמה

שנתבאר יתיישב לרצון קושי' מאר' ד"ז הגאון תי"ט דמקשה ר' יוחנן בירושלמי אדר"י בבבלי דלפי מה שכתבתי דברי ר"י אחת הן. אחרי דלענין לבלוע ולהפליט ס"ל לר"י ג"כ דדינו כמבושל ולפיכך ר"י דאמר בירושלמי לית כאן נכבשין וכו' שפיר קאמר [וגם מזה ראיה עצומה לדעת הת"ח] והשתא במה שכתב התי"ט. גם יש לי תמיהות גדולות וכו'. תמה על תמה אקרא. במה שתמה דאמאי לא מייתי משניות הללו סייעתי' לר"י וכו'. הלא אדרבה מדברי ר"י בעצמו בירושלמי דאמר דתנן במשנה כל הנשלקין דוקא מותרין כבוש אוסר. ולא סגי דלא קמסייע לי' אלא אפילו קצת תיובתא איכא לר"י. ומזה גם לשמואל ליכא תיובתא ממשנה זו. דאיהו ג"כ גרס במשנה כל הנשלקין מותרין. כמו דתנן אליבא דר"י בירושלמי. ועתה חובת הביאור מכל חמיר' הנשאר במה שתמה עוד התי"ט בהתחלת דבריו דהמשניות דשביעית סותרים משניות דתרומות. ועוד תמה דלא מייתי בסוגיא דחולין תיובתא לר"י ממשנה דשביעית. הנה במ"ש למעלה בס"ד משום קושיא האחרונה לא נדונה כמו שאמרתי דמשנה דשביעית אוסרת כבוש מטעם שבולע ופולט כמבושל. אכן מצאתי עוד דרך נכון למאד. ויתבאר ג"כ קושיא הראשונה. והיינו לפי מאי דאיתמר בירושלמי פ"ז דשביעית מ"ז והביאה הר"ש ורד חדש שכבשו בשמן ישן ילקט. וישן בחדש חייב לבער. ופריך בירושלמי הכא איתמר ילקט וכה איתמר חייב בביעור [פי' רישא וסיפא סותרים אהדדי] ר"א בשם ר' יוחנן תרין תניין [פירש ר"א פערקאן תרי תנאים] אינון. זעיר' אמר יכול אנא פתר בתרי פתרי וכו' כלומר רישא וכו' [לכאורה נכון לומר למאד דר' יוחנן לטעמי' בב"מ מ"א מאן דמתרגם לי חביות וכו' וע"ע בשבת פ"ו מבואר דר"י מוקמי בתרי תנאים לא בתרי טעמי ולפיכך מוקי הכי בירושלמי תרי תנאי ולא חפץ בפירוקו של ר' זעירא] והשתא ר' יוחנן לשיטתיה דמפרש רישא דמתני' אליבא חד תנא דסבר כבוש שרי. וסיפא דמתני' אליבא תנא אחרינא דסבר כבוש אסור. שוב ליכא למירמי עלי' מכל מקומות אשר המצא ימצא דכבוש אוסר דאמר לך ר"י הא מני האי תנא הוא ואנא דאמרי כאידך תנא. ומילתא דאתי ממילא דשוב ליכא לאותובי ג"כ משום משנה על שמואל דתנאי היא:

ובענין שליקה אי עדיפא אי גריע מבישול [ודע דמאי דאי' בהר"ש והעתיקו התי"ט וצ"ל דשלוק פחות מבישול וכו' לאו דוקא פחות מבישול אלא פחות ג"כ מכבוש דהא ר' יוחנן תנא כל הנשלקין מותרין אבל כבושין אסורין דהוה כרותח. וכן ראיתי בפי' ר"א פערקאן שהעתיקו לשון הר"ש וצריך לומר דשלוק גריע מכבוש וכו'] שכתב התי"ט וצריך לי עיון וכ"כ התי"ט בריש פ"ד דמעשרות. ואמנם יש ליישב קצת ע"פ מ"ש הר"ן נדרים מ"ט בזה"ל הנודר מן המבושל מותר בצלי ובשלוק שאינם בכלל לשון מבושל שלוק

בשיל ולא בשיל. דנהי דשליקה נמי משמע מבושל יותר מדאי כדאמר בפ' כל הבשר גבי כבד מ"מ שלוק דהכא בשיל ולא בשיל הוא דבנדרים הולך אחר לשון בני אדם. ותבשיל שנתבשל יותר מדאי בכלל מבושל הוא עכ"ל וכדברי הר"ן העלה נמי בש"ך י"ד ריש סי' ע"ז בשם תוס' והב"ח דכן עיקר ע"ש א"כ חזינן דתרי מיני שליקה הן. והכל לפי הענין דתנן גבי כבד אינה נאסרת ע"י בישול אבל ע"י שליקה נאסרת ע"כ מיירי שליקה יותר מדאי. ובמשנה דנדרים דתנן הנודר מן המבושל מותר בשלוק. סמך התנא דנדע הכוונה על השלוק מין השני דהוא בשיל ולא בשיל. דאי אפשר דאותו שלוק היינו מין הראשון שנתבשל יותר מדאי. א"כ היאך הי' מותר בשלוק. והא קודם שנעשה שלוק הי' בכלל מבושל. כמו שסיים הר"ן ותבשיל יותר מדאי בכלל מבושל הוא דשני מיני שליקה יש [וגם דלפירש"י והרא"ש בנדרים משמע דבשליקה יותר מדאי ג"כ מותר אפ"ה בזה מודין להר"ן דשני מיני שליקה נינהו] ומעתה בריש פ"ד דמעשרות דתנא השולק סתמא כלומר בכל ענין שליקה אף אותו מין שליקה שהוא פחות מבישול. ובזה אמרתי מצוה לפרוק להקל חומר הענין שהניח מאר' ד"ז הגאון תי"ט ז"ל וכן מ"ש תוס' זבחים צ' ד"ה צלוין שלוקה הוי טפי מבישול כדמוכח בפ' כל הבשר גבי כבד וכו' היינו נמי על דרך שזכרתי דהכל לפי ענינו. וכן במאי שכתבו תוס' פסחים ל"ט [ושייך לעיל במשנה ל"ט] ד"ה לא שלוקין ולא מבושלין משמע דשליקה הוי טפי מבישול וכו'. [וכ"כ רש"י ברכות ל"ח ד"ה אבל לא כבושין וכו' שלוק הוי נמוח טפי ממבושל] יש ליישב ג"כ על הדרך שזכרתי. ואפ"ה כתבו שפיר מהא דתנן בפ' ג' מינים הי' מבשל השלמים וכו' דגבי נזיר וודאי אין הכוונה במאי דתנן שלוקין. שירצה לומר בשיל ולא בשיל דהא כתיב בתורה בשלה ואין מקום להאריך בזה. ואי קשיא לי הא קשיא לי דכל הוכחות תו' דשליקה הוי טפי מבישול דאי לאו הכי הוי זו ואצ"ל זו ע"ש. הלא המשנה והברייתא דתנא לא כבושין ולא שלוקין ולא מבושלין. וכבושין ודאי גריע משלוקין שנתבשל הרבה עד שנימוח. [ואי עדיפא מבישול מכ"ש שעדיף מכבוש] והשתא ממ"נ תנא במשנה ובברייתא זו ואצ"ל זו. ולא נפלאת ולא רחוקה היא דכבר מצינו ר"ה ל"ב ל"ג. יבמות י"ג. ל"ד. הוריות ב' דזו ואין צריך לומר זו קתני. וכ"כ הר"ן נדרים ס"ז דאורחא דתנא למיתני זו ואין צריך לומר זו אע"ג דאתיא בתרייתא מקל וחומר מקמיית' ולפיכך נראה דמהאי טעמא הוכרח רש"י לפרש במשנה כבושין בחומץ. וכבוש בחומץ עדיפא משלוק ובשיל. וכ"ז דחוק למאד. דהא רש"י שפסק על הא דאמר שמואל כבוש כמבושל היינו כבוש בחומץ ומדאמר כמבושל ומי נתלה במי יראה להדי' דמבושל עדיפא. וכן מרבין אר"י דפליג אדשמואל וסבר דאפילו כבוש בחומץ [לפי מה שפירש"י בדשמואל] אינו כמבושל הוכחה גמורה

דכבישה אפילו בחומץ גריע מבישול. וראיתי במג"א סי' תע"ג ס"ק י"ד לא כבושים פי' רש"י בחומץ ונראה לי דאזיל לשיטתיה כמ"ש הב"י בי"ד סי' ק"ה בשמו. אבל אנן קי"ל דדבר השרוי במים מעת לעת אין יוצאין בו דנתבטל מרירתו עכ"ל. ולפמ"ש לעיל בס"ד בשם הב"ח גם לרש"י דינא הכי. ופליאה שנעלם מן המג"א ומן המנחת יעקב ושארי אחרונים מה שכתב הב"ח בפשיטו' והם דברים ברורין למאד. ואלו לא נאמר ראוי לאמר דרש"י לא חידש אלא דגם בחומץ מיקרי כבוש ושיעורו כדי שיתן ע"ג אור אבל בכבוש מעל"ע לא פליג אשארי הגדולים. ובקושטא מילתא הדא אין לפקפק עוד על רש"י מסוגיא דעכברא בשיכרא שזכרתי לעיל ומסוגיא דבב"ח חידוש דאי תרי ליה כו'. וממשנה דורד חדש שזכר המרדכי וכמה ככרין דנרד למרי דכי הוא הגאון הב"ח. בסברתו הישרה והמשובח'. ואודיע מצורף לזה הוכחה ברורה בכוונת רש"י ע"פ מ"ש התי"ט מ"ו פ"ב דע"ז ד"ה וכבשין לכבוש דגים וירק בחומץ רש"י וזה שכתב בחומץ לאו דוק' דהא אנן תנן כבשין שדרכן לתת לתוכן יין וחומץ ש"מ דעיקר הכבישה לא כך אלא כגון במים ומלח הרבה בתוכה. וכ"כ התי"ט ריש פ"ב דעוקצין זיתים שכבשן פי' הר"ב ביין או בחומץ או בשאר משקין הדומין ליין וחומץ שהן מעמידין ומקיימין האוכל וכן בכל מקום רגיל הר"ב לפרש כבשים ביין וחומץ או ציר או שמן או מלח עם מים וכו' ע"כ:

פרק יא

משנה א

הר"ב ד"ה **ממעיטו שמתחסר ומתמעט על ידי הבשול ואית דמפרשי שממעיטו משותיו שאין בני אדם רגילין לשתות יין מבושל כמו חי מפני שהוא משביחו ומתקיים יותר ואין הלכה כר' יהודה וכו'** ע"ש. גם הרמב"ם בפירושו ובחיבורו פי"א מהלכות תרומות דין ד' כתב אין מבשלין יין של תרומה מפני שהוא ממעטו וכתב הכ"מ דפסק כת"ק במשנה דהכא. ברם לכאורה צע"ג שהרי בירושלמי אמתני' דהכא וכן עלה דמשנה ו' פ"ב דלעיל [והביאו ג"כ הר"ש שם] מסיק ר' יוחנן דמוחלפת השיטה [והכי תנינן אין מבשלין יין של תרומה דברי ר' יהודה וחכמים מתירין מפני שמשביחו] וא"כ כל מדה נכונה דהוו להו להר"ב ולהרמב"ם לפסוק דמבשלין יין של תרומה כחכמים רבים דפליגי על ר' יהודה. ואע"ג דר' אלעזר בירושלמי משני דלא תיפוך כאן בכהן כאן בבעלים [כמו שביאר התי"ט ד"ה ר' יהודה מתיר וכו'] הלא הלכה רווח' בישראל דר' יוחנן ור' אלעזר [והוא ר"א בן פדת תלמידו דר' יוחנן] הלכתא כר' יוחנן גם בפסקי הרמב"ם מצינו בכמה מקומות

כר' יוחנן נגד ר' אלעזר ואין האריכות צורך בזה [ופשיט' לפמ"ש מ"ב פ"ז דברכות בשם המעי"ט דאפילו היכא דבתראי אמרו לא תיפוך נגד ר' יוחנן דאמר מוחלפת. נשמע לר' יוחנן לפי שהי' קרוב לחיבור המשניות וכו' ומ"ד לא תיפוך אינו אלא לרווחא דמילתא ולהגדיל תורה וכו' ע"ש. גם על מד"ז התי"ט אני תמה קצת שלא כתב אלא פירוקא דאמר ר' אלעזר והשמיט לגמרי תירוצו של ר' יוחנן. ואולי לפי שראה שכתב הר"ב דאין הלכה כר' יהודה. הלכך לא כתב התי"ט אלא תירוצו של ר"א. אכן וכי משא פנים יש בדבר] וכ"כ תו' פסחים ק"ט ד"ה ארבע כוסות ירושלמי תמן אין מבשלין יין של תרומה מפני שהוא ממעיטו ר' יהודה מתיר מפני שהוא משביחו אמר ר' יוחנן מיחלפא שיטתי' דר' יהודה פי' דקתני תורמין יין שאינו מבושל על המבושל אבל לא מן המבושל על שאינו מבושל ולכך מחליף ותני אין מבשלין יין של תרומה מפני שממעיטו דברי ר' יהודה וחכמים מתירין מפני שמשביחו ור' אלעזר פליג עליה התם ולא מחליף הלכה כר' יוחנן וכרבנן. וא"כ יוצאין ד' כוסות במבושל ומקדשין עליו ומברכין עליו בפה"ג ע"כ. וטעות לומר דהרמב"ם והר"ב ס"ל דדעת ר' יוחנן מיחלפא שיטתיה דר' יהודה היינו משנה דלעיל בפ"ב דאי אפשר לומר שהרי הר"ב והרמב"ם בפי' ובחיבור פסקו לעיל דלא כר' יהודה. ומתוך הדברים משוכים אלה באלה יתיישב מ"ש המהרש"א על דברי תו' בזה"ל מפני שממעיטו דברי ר' יהודה עכ"ל וה"ה דה"מ למתני ר' יהודה אומר מפני שמגרעו דהא מהא טעמא קסבר דאין תורמין מן המבושל על שאינו מבושל וק"ל. אמנם [אלו ראה המהרש"א] למ"ש הר"ב דאית דמפרשי מפני שממעט משותיו שאין בני אדם רגילין לשתות יין מבושל כמו חי. א"כ הוה פירושו שהוא ממעטו כלומר שמגרעו ממש ובפרט לפי המבואר בירושלמי דר' יוחנן אמר דפירושו שהוא ממעטו כלומר משותיו. ואם כן השתא דתוס' אליבא דר' יוחנן קיימינן. אין מקום לקושי' המהרש"א כלל. וראוי ונכון לפי פירושו שהוא ממעטו דהיינו משותיו. למתני דוקא שהוא ממעטו. אבל שהוא מגרעו בלתי נכון למתני שהרי באמת אינו מגרעו. ואותן בני אדם השותים יין מבושל חפצים בזה ומשובח הוא להם יותר משאינו מבושל. והלכך לא מצי למתני אלא מפני שהוא ממעטו וכלומר משותיו נתמעט שיש בני אדם שאינם שותים יין מבושל. וזה ברור. מיהו בזה קצת איכא למידק דלמה תלאו תו' פסק דיניהם דוקא בר' יוחנן הלא אף לר' אלעזר דפליג דלא תיפוך. דינא הכי. דהנה לר' אלעזר דאיהו אמר בירושלמי דפירושו של ממעטו דקאמר ת"ק היינו ממידתו [והיינו לשון הראשון שכתב הר"ב] וא"כ לשיטתיה לכ"ע בין לת"ק ובין לר' יהודה יין מבושל משובח ולא פליג הת"ק רק גבי תרומה דאסור מפני שהוא ממעט ממידתו. אבל גבי ד' כוסות ולענין קידוש ולברך עליו

בפה"ג ודאי עדיף משאינו מבושל דמשובח הוא. וכדי שיהיה כל זה ברורין לעיני הקורא אתן תודע שכ"כ הרשב"א בתשובה סי' כ"ד יין מבושל דמשבחו אומר עליו קידוש היום כתב בזה"ל ומנ"ל דבשולו משבחו דתנן בתרא דתרומות אין מבשלין יין של תרומה מפני שממעטו ממדתו ור' יהודה מתיר מפני שהוא משבחו. אלא לכ"ע משבוחי משבח ואפי' לת"ק דל"א אלא מפני שממעטו ממדתו. והא דתנן בפ' שני של תרומות. תורמין מיין שאינו מבושל על המבושל ולא מן המבושל על שאינו מבושל זה הכלל וכו'. ולא מן הרע על היפה וכו' דאלמא מבושל רע דאישתני לגריעות. תירצו בירושלמי בשם ר' יוחנן דההיא ר' יהודה היא סבר שהוא משתנה לגריעותא והא דתנן בתרא ר' יהודה מתיר מפני שמשבחו מוחלפת השיטה היא והכי תנינן אין מבשלין יין של תרומה דברי ר' יהודה וחכמים מתירין מפני שמשביחו ור' אלעזר תירץ תמן בכהן וכאן בבעלים כלומר אין מחליפין את השיטה דלכ"ע אשבוחי משבח ומתני' בפ' בתרא דכהן שבא לבשלו אחר שנתנה לו הבעלים חי ובההיא אמרי רבנן דאין מבשלו מפני שממעיטו ממדתו ואע"פ שמשביחו ור' יהודה מתיר הואיל ומשביחו אבל ההיא דפ' שני ששנינו שאין תורמין מן המבושל על שאינו מבושל ההיא בבעלים פירוש לפי שהבעלים מפרישין אותו לפי מדתו שהי' קודם שנתבשל. ולפיכך אסור לפי שהוא נותן לכהן פחות מן הראוי לפי מדתו של עכשיו נמצא כי לדברי ר' אלעזר אשבוחי משבח לכ"ע ולדברי ר' יוחנן דמחליף השיטה משביחו לכל הפחות לרבנן קיימ"ל כותייהו. ובהדיא אמרו בירושלמי שיוצאין ביין מבושל בד' כוסות דאלמא אומר עליו קידוש היום ואומר עליו בפה"ג וכו' ע"כ. והעתקתי כל דברי הרשב"א שמפרש בירושלמי לדעת ר' יוחנן ודעת ר' אלעזר. וזהו דלא כמ"ש התי"ט בפירושא דירושלמי תנן תנינן בבעלים והכא בכהן ע"ש. וכן פי' הרא"ש בב"ב פ"ו סי' יו"ד בזה"ל יין מבושל אשתני לעלויא ויש להביא ראי' ממס' תרומות פי"א אין מבשלין יין של תרומה מפני שממעיטו ור' יהודה מתיר מפני שמשביחו אלמא דלכ"ע עלויי עליי' דאפילו רבנן לא קאמרי אלא מפני שממעיטו אבל מודו שמעליהו בכך. ואמר בירושלמי בפסחים ושקלים יוצאין ידי ד' כוסות ביין מבושל וקשה מהא דפ' שני דתרומות תורמין וכו' אבל לא מבושל על שאינו מבושל וכו' אלמא מבושל הוי רע דאישתני לגריעותא בירושלמי פריך מההיא מתני' אדהאי מתני' דפ' בתרא דתרומות ומשני כאן בכהן וכאן בבעלים וכו' לפי שהן תורמין לפי מדה שהי' מן היין קודם שבישלו והכהן חפץ יותר בריבוי יין בלא בישול ולכך חשיב ליה לגבי כהן רע. וגם יש אנשים שאינן יכולין לשתות יין מבושל לפי שמחמת חוזקו כואב לו בראשו הלכך חשיב רע לכהן אם אין דרכו לשתותו. והא דפ' בתרא בכהן רבנן אסרי

אע"פ שמשביחו משום הפסד תרומה ור' יהודה שרי מפני שמשביחו וכו' ע"כ. אמנם יש לדקדק למה זה שהשמיט הרא"ש לגמרי תירוצו של ר' יוחנן. והוא עיקר לפמ"ש למעלה בס"ד בפסק הלכה כר' יוחנן נגד ר' אלעזר. ומתוך דברי הרשב"א והרא"ש עמדתי על ענין חדש דלמה לא כתבו תוס' בפסחים הנ"ל הראיה מפורשת מהירושלמי שהביאו הרא"ש והרשב"א דתניא להדי' דיוצאין ביין מבושל. ואחרי שהדבר מפורש למה האריכו כל כך [גם בתו' דב"ב צ"ז ד"ה אילימא וכו' לא כתבו לראיה דיין מבושל כשר לקידוש ומברכין עליו בפה"ג אלא מירושלמי דפסחים ודשקלים דאמר התם ד' כוסות שאמרו יוצאין ביין מבושל וכו' ע"ש] ובדקתי בירושלמי דריש ע"פ איתא בזה"ל מהו לצאת בקונדיטון [יין שיש בו בשמים. קרבן העדה] מן מה דתני בר קפרא קונדיטון ביין הדא אמרה יוצאין בקונדיטון וכו' תני מבושל נמי כדי תבל [פי' קרבן העדה מבושל כדי תבל צריך שיהא מבושל שיתן בו הבישול טעם כתבלין אבל לא מבושל יותר מדאי ע"כ. ופירושא דחוק ולולא פירושו ה"א דנכון להיות הכא כמו דאיתא בירושלמי דשקלים תאני מבושל כמתובל וא"כ פשט' דמילתא מבושל כמתובל כלומר כמו דדינא בקונדיטון דלעיל שהוא יין שיש בו בשמים ה"נ דינא במבושל] מהו לצאת ביין מבושל [קצת צריך ביאור לפי' בעל קה"ע גבי מבושל כדי תבל שהעתקתי למעלה מ"ט לא פשטי' מהך ברייתא אמנם לפרושי שכתבתי יש ליישב דקמבעי לי שפיר יש מי שחולק על בר קפרא בקונדיטון לא ידעינא במבושל ואין להאריך] ר' יונה אמר יוצאין ביין מבושל ר' יונה כדעתי' [פי' לטעמי'] דר' יונה שתי ארבעתי כסי דלילי פסחא וחזיק רישיא עד עצרתה [וכאב ליה ראשו עד עצרת לכך הכשיר במבושל שאינו מזיק כל כך קה"ע] אמנם לכאורה פירושא הוא נגד סברת כל הגדולים שזכרתי למעלה דאדרבה יין מבושל מחמת חוזק כואב לו בראשו. שוב ראיתי בשקלים בפירושא של ר"א פערקאן שכתב בזה"ל ר' יונה לטעמיה דד' כסי דרך חירות תיקנו. והואיל והיין מזיק לאדם מותר לבשלו דאינו חזק כ"כ כאינו מבושל וקשיא לי מתני' דפ' בתרא דתרומות דתנן אין מבשלין יין של תרומה מפני שממעטו משותיו הואיל והוא חזק ביותר משמע דמבושל חזק טפי וכן פי' שם הר"ש ואפשר דאעפ"כ אינו מחמם כשאינו מבושל ע"כ. צא ולמד כי ע"פ הלחץ זו הדחק גדול פרושיהם. ולולא דברי הגדולים ההם ה"א לפרש זה דקאמר ר' יונה כדעתי' היינו לפי דעתו וטבעו שגם יין שאינו מבושל מזיק לו ולפיכך התיר לו לעצמו גם במבושל כי לא נגרע מעבודתו דבר דבין זה ובין זה היו מזיקים לו כפי טבעו. משא"כ לשאר בני אדם שדעתו יפה ויין שאינו מבושל אינו מזיק לו. ודאי דהוי דרך חירות ביין שאינו מבושל משא"כ מבושל שהוא חזק ביותר ומחמת חוזקו כואב לו בראשו

[כלשון שהעתקתי למעלה בשם הרא"ש] לא הוי דרך חירות. ומעתה נבוא אל המכוון הלשון ירושלמי בפסחים ובשקלים שהעתקתי למעלה וגם בירושלמי בשבת' איתא כל זה ככתבו וכלשונו. והנה משמעות דאיתמר בשלשה מקומות ר' יונה אמר יוצאין ביין מבושל ר' יונה כדעתיה דר' יונה שתי וכו' משמע דדוקא לטעמיה דר' יונה אבל שאר חביריו חלוקין עליו וס"ל דלא יצא. ואולי מהאי טעמא לא רצו תוס' בפסחים ק"ט הנ"ל להביא ראיה מהירושלמי וכדי שלא יהיה תיובתא מזה לדברי הרשב"א והרא"ש ותוס' ב"ב צ"ז שהם כתבו הראיה מהירושלמי. יש לומר דכוונת הראי' שלהם מברייתא דאיתמר בירושלמי תאני מבושל כמתובל וכמו שפירשתי לעיל. והשתא דקי"ל דיוצאין בקונדיטון כמבואר במילת' דבר קפרא ונפסק להלכה בכל הראשונים. מובן מאליו דיוצאין נמי במבושל כמו במתובל. ונתחוורו דברים הללו במ"ש הטור סי' רע"ב אין מקדשין וכו' ועל יין מבושל רבו הדיעות הר' שמעי' כתב בשם ר' שלמה שמברכין עליו שהכל וכו' ואינו נראה לבעל העיטור דלא גרע מקונדיטון דאיתא בירושלמי שיוצאין בו בפסח ידי ד' כוסות וכו' וע"ש בב"י האריכות שהעתיק כמה דברי הראשונים בזה. ולכאורה קשה על בעל העיטור שהביא ראי' מה דאי' בירושלמי בקונדיטון. שלמה לא הביא מילתא דעדיפא מיניה ומפורש בירושלמי ביין מבושל גופיה ולפמ"ש בס"ד עולה כוונתו יפה. אהא דאיתמר בירושלמי תאני מבושל כמתובל. ולפיכך כתב דלא גרע מקונדיטון. אבל ממילתיה דר' יונה דאמר יוצאין ביין מבושל ס"ל לבעל העיטור דאין ראי' כלל משום דשטר ושוברו עמו דמסיק דר' יונה כדעתי' וכו' וכדאמרן. וע"פ דברים האלו יתבאר פסק הרמב"ם בפ' כ"ט מהלכות שבת הביאו הטור סי' ער"ב דאין מקדשין על יין מבושל וכן רש"י והרי"ץ גיאות ורב האי דפסקו דמברכין עליו שהכל ע"ש. והלא בירושלמי איתא דיוצאין ביין מבושל בד' כוסות דאלמא דאומרין עליו קידוש היום ומברכין עליו בפה"ג כמ"ש הרשב"א בתשובה שהעתקתי למעלה והביאו נמי הב"י בסימן הנ"ל. אכן לפמ"ש ניחא דסבירה להו דאדרבא מהירושלמי דקאמר ר' יונה כדעתי' משמע דלשאר אינשי ליתא הכי. ויש להוסיף נופך עוד דלפסק הרמב"ם והביאו הטור שם דביין שיש בו דבש אין מקדשין עליו. ולפמ"ש הב"י שם לפרש מלת קונדיטון דאיתמר בירושלמי היינו שיש ביין דבש ופלפלין וא"כ הוי מבושל כמתובל דאיתא בברייתא בירושלמי להורות עכשיו דאין יוצאין במבושל. ודעת לנבון נקל. [ולפי שעה נעלם ממני דעת המחבר בש"ע א"ח סי' ער"ב סעי' ח'. כתב שני דיעות האלו בזה"ל מקדשין על יין מבושל ועל יין שיש בו דבש ויש אומרים שאין מקדשין עליהם ע"כ. ולא הכריע בהם. אכן בסי' תע"ב סעיף י"ב כתב בהחלט גבי ד' כוסות בזה"ל יוצאים

ביין מבושל ובקונדיטון וצ"ע ובטור הביא שני דיעות האלו גם בסי' תע"ב גבי ד' כוסות ולומר דדעת המחבר בסי' תע"ב על ג' כוסות לבד מהקידוש. זהו דוחק גדול. ובפרט כפי הנראה מכל דברי הראשונים דין אחד להם דין כוסות בפסח כמו בקידוש]:

ואחזור על הראשונים דמלבד שהרמב"ם בפי"א מהל' תרומות דין ד' דפסק כת"ק הוא נגד ר' יוחנן כמו שכתבתי למעלה. אלא גם דבריו סתומין נתנו בהא שכתב אין מבשלין יין של תרומה מפני שהוא ממעטו ע"כ. ולא ביאר באיזה ענין שהוא ממעטו. או קפדינן אמיעוט המידה או אמיעוט שותיו. ונפקותא רבתא איכא כגון שמפריש מהמבושל השיעור שלם כמו שהי' אינו מבושל וא"כ מפני מיעוט המידה ליכא ורשאי לתרום משא"כ כפי' למיעוט שותיו אסור לתרום. וכן לעיל פ"ה דין י"ח שכתב אין תורמין מן המבושל על שאינו מבושל ע"כ. לא ביאר מאיזה טעם דאין תורמין. גם בכהן עצמו איכא נפקותא דמשום מיעוט שותיו ליכא שהרי הוא רוצה בכך ומשום מיעוט המידה איכא אמנם סתמא דמילתא שכתב הרמב"ם אין מבשלין וכו' גבי אין נותנין דבילה וכו' וכן כל שארי ענינים שזכר שם אפילו לכהן אסור א"כ מובן ממילא דפי' שהוא ממעטו היינו ממידה. אמור מעתה דגם בפירושו שהוא ממעטו פסק הרמב"ם כר' אלעזר ולא כר' יוחנן שפי' שהוא ממעט משותיו ורחש לבי דבר טוב דלא כשעלתה על דעת תוס' והרשב"א בפי' הירושלמי מחשבת הרמב"ם והר"ב אלא שהרמב"ם והר"ב ס"ל דהא דאמר ר' יוחנן מחלפא שיטתי' דר' יהודה לא דמחליף המשנה דת"ק מתיר מפני שהוא משביחו ור' יהודה אוסר מפני שהוא ממעטו. אלא הכי פירושא מחלפא שיטתיה דר' יהודה הוא קושיא כלומר דר' יהודה הוא סותר את עצמו [והלשון הזה רגיל ושכיחי טובא ואפרט רק איזה מהן. בברכות ריש פרק שלשה שאכלו (דפוס אמ"ש דף ק"ט) מחלפא שיטתיה דר' ירמיה ופי' ר"א פערקאן כלומר דקשיא ר' ירמיה אדר' ירמיה דסותר את עצמו. ולא ב"ש אדב"ש. וכזה תראה עוד בביצה פ"ג מחלפא שיטתי' דר' אליעזר. עוד שם מחלפא שיטתיה דר' יהושע (ומתרץ התם) וכולם בלשון קושיא וכהנה רבות ובזה מדוקדק דנקט ר' יוחנן מחלפא שיטתיה דר' יהודה ולא אמר בקיצור מחלפא השיטה. או דה"ל לומר מחלפא שיטתי' דר' יהודה והת"ק. אבל לפירושם דר' יוחנן אמר זה בלשון קושיא דר' יהודה אדר' יהודה קשיא דסותר את עצמו ניחא דלא נקט בלישנא אלא מוחלפת שיטתי' דר' יהודה ועל זה משני ר' אלעזר דאינה מוחלפת כלומר דלא קשיא דר' יהודה אדר' יהודה תמן בכהן וכו' וא"כ ודאי דנראה דברי ר' אלעזר המתרץ ור' יוחנן ששאל דבר זה ודאי קבלה מיני' [ואולי שאל ר' יוחנן דבר זה לחדודי לתלמידים כדמצינו כמה פעמים] והשתא ניחא נמי הא דלא מייתי הרא"ש בב"ב ראי' ג"כ מר' יוחנן כמ"ש למעלה. וכן

התי"ט כנ"ל משום דגם הרא"ש והתי"ט ס"ל דר' יוחנן הקשה דר"י אדר"י שסותר את עצמו ור' אלעזר הוא המתרץ. קנה חכמה מה טוב מחרוץ:

משנה ח

תי"ט ד"ה **נותן וכו' מהני שני בבי משמע דדבר שאינו נחשב בעיני המבטל וכו'** ע"ש בלא"ה נמי הכא בתרומה ביד ישראל דדבר שיש לו מתירין לחד תירוצא של הש"ס נדרים נ"ט ואפ"ה בטל. על כרחך לומר משום דאי אפשר התירו וצ"ע לדינא הטעם שכתב:

משנה ט

הר"ב ד"ה **מאכילה כרשיני תרומה הואיל וגוף הבהמה לכהן אעפ"י שמזונתי' על ישראל וכו'** ע"ש. ז"ל תו' ביבמות ס"ו ד"ה וישראל ששכר פרה מכהן שמאכילה כרשיני תרומה אעפ"י שמזונתי' עליו [ודע דדיבור זה שייך בסיומא לדיבור דלעיל ד"ה לא יאכילנה וכו' והכל בדיבור אחד נאמרה כמובן למעיין קצת וכן מצאתי אח"כ בהרש"ל] אומר ר"י היינו משום דבהמה האוכלת הי' קנין כספו של כהן וישראל אין נהנה אלא מן הדמים והרי הוא כמוכר תרומה לכהן. והדמים שלו אבל כהן ששכר פרה מישראל לא יאכילנה דלאו קנין כספו דכהן הוא דשכירות לא קניא. ע"כ. גם רש"י בע"ז ט"ו ד"ה יאכילנה כרשיני תרומה כתב בזה"ל אעפ"י שמזונתי' עליו אינו גזלן אם האכילה תרומת כהן לפי שהתרומה ממון שאין לו תובעים היא שהרי ניתנה לכל כהן שירצה ואם רצה הי' יכול ליתנה לכהן זה שהשכיר לו פרתו ואותו כהן מסתמא ניחא לי' ומחיל אם האכילה הרבה כרשיני תרומה דמה לו להקפיד והלא אינו מיוחדת לו. ולפיכך מתוך שיודע שנותן לבהמתו מאותן כרשינין הרבה בעין יפה יותר משאלו הי' שלו ניחא ליה ואינו גזלן אי נמי שנפלו לו מבית אבי אמו כהן ע"כ. צא ולמד שלשה נביאים רש"י ור"י והר"ב מתנבאים בסגנון אחד דגם רישא דמתני' ישראל ששכר וכו' אפילו כשמזונתי' עליו אייר. ולא נחלקו אלא קצת בנותני טעם לשבח מר אמר הכי ומר אמר הכי בפירושא דמילתא אבל בעיקרא דמילתא שפה אחת לכולם דישראל ששכר פרה מכהן אע"ג שמזונותי' עליו מאכילה כרשיני תרומה מיהו לכאורה דברי הר"י ביבמות סותר דברי עצמו שכתבו תו' בשמו בע"ז ט"ו ד"ה ישראל ששכר וכו' נראה לר"י דמיירי באין מזונותי' על ישראל אלא על הכהן מדלא קתני אע"פ שמזונותי' עליו כדקתני בסיפא ועוד דאם היו על ישראל אדדייק מסיפא דשכירות לא קניא לידוק מרישא. וניחא נמי שיכול להאכילה כרשיני תרומה כיון שמזונותי' על הכהן ואין כאן חשש ע"כ. [שוב מצאתי שילהי פ"ט מהלכות תרומה הניח המשנה למלך סתירת תו' דיבמות נגד מ"ש תוס' בע"ז בצ"ע. הנה זהו דקדוק קל דתו' במסכת אחריתא ואפילו מה שהניחו בחדא

מסכת בתימא. כתבו במסכת אחריתי כמה תרוצים. והארכתי מזה במקום אחר. אבל עיקר מה שאני תמה דר"י בעצמו סותר דבריו מהיפך להיפך] ולא די לנו זה שהרי סותר א"ע שכבר מוכרחין אנו לומר דמלת ר"י הנזכר בתו' איתרמי טעות באחד המקומות וצ"ל ר"ת או בעל תו' זולתו או דתרי ר"י יש האחד רבינו יצחק והאחד ר' יהודה או רבינו יעקב אלא דקשיא טפי לאותן שראו ההוכחות שכתבו תו' בע"ז ובפרט הר"ע מברטנורא לפירושו כל אותן הראיות מה תהוי עליהון. חדא דלא נקט ברישא דמתני' כמו בסיפא. והשני דלא דייק הש"ס מרישא ואתפלא למאוד על מד"ז הגאון תי"ט שלא זכר מכל שכתבו תו' בע"ז. אשא עיני אל ההורים הא דתוס' ביבמות והרא"ש שנדפס בפי' הר"ש והר"ב. מיאנו בפי' אחר שכתב רש"י בע"ז ט"ו אי נמי שנפלו לו מבית אבי אמו כהן. אולי לא נכון להם דרך זו דא"כ בסיפא דמתני' דתנא ישראל ששם פרה מכהן לא יאכילנה תרומה קשה דבהך גוונא דנפלו לו מבית אבי אמו הרי היא שלו לכל מילי ובמקום אבוה דאמו קאתי ולמה לא יאכילנה. ואין לומר דסיפא מיירי בתרומ' השייך לכהן ולא נפלו לו מאבי אמו דאכתי קשה ליפליג וליתני בדידיה ולפיכך הדרך הזה לא מצאה חן בעיני הר"ש והר"ב. אכן רש"י שכתב הכי צ"ל דס"ל הואיל שאחריות כל הבהמה עליו ובהמת ישראל מיקרי לפיכך אסור להאכילה בתרומה אפילו היכי שנפל לו התרומה מבית אבי אמו כהן. ולדינא צ"ע: @23עוד שם בפי' הר"ב ישראל ששם פרה מכהן בשומא וכו' ומה שישביח על השומא יחלקו הריוח ביניהם וכו' ע"ש וכן פי' הרמב"ם והוסיף בביאור ז"ל ועוד יתבאר בבבא מציעא כיצד הוא מותר וכיצד הוא אסור מצד הרבית וזה הענין ששם בו שומא בלשון חכמים כמו שיעור ע"כ. וכ"כ התי"ט ישראל ששם פרה דשמין פרה וחמור וכל דבר שעושה ואוכל כדתנן פ"ה מ"ה דב"מ ע"כ וכ"כ התי"ט הכי פי"א מ"ה דכתובות בשם הערוך דמלת שם בשין ימנית ע"ש. וכן לשון רש"י ביבמות ס"ו ד"ה אבל כהן ששם פרה מישראל בדמי' כששכרה הימנו שמאו לו והתנה עמו להחזירה לו בדמים הללו שאם תכחש או תאנס או יוזלו הפרות בעולם יתן הדמים ע"כ [וקצת יש לדקדק הא דנטר רש"י עד סיפא דמילתא ולא פי' הכי על המוקדם דמייתי נמי התם ישראל ששם וכו'] הרי מבואר מכל הגדולים האלו דמלת שם דתנא היינו מלשון שומא כמו שום הדיינים וכמו כיצד שמין ושאר דוכתא טובא. איברא ז"ל תו' בסוגיא דיבמות ד"ה אבל כהן ששם פרה מישראל פי' בקונטרס כששכרה הימנו התנה וכו' ואומר ר"י דאסור לעשות כן משום רבית כדמוכח בנשך אלא איירי בשואל ע"כ. וכ"כ הר"ש על פירוש רש"י דכי האי גוונא איכא איסור רבית אלא צריך להעמידה בשואל ע"כ. ולא זכיתי לידע מ"ט נאדו הר"י והר"ש ולדחוק מלת שם על פי' חדתא דפירושו בשואל.

עדיפא טפי ה"ל לאוקמי כפי' הרמב"ם והר"ב והסכמת התי"ט ויהי פירושו של מלת שם כמו בכל המקומות כאשר מבואר בערוך ובגוונא דלית ביה משום רבית כמבואר ב"מ ס"ח כמה אופנים דשמין ומותר. עוד איכא למידק לפי' הר"י והר"ש דהך בבא דסיפא ישראל ששם פרה וכו' איירי בשואל. א"כ יתבאר דלענין להאכילה בתרומה שאלה קניא. ורישא ישראל ששכר וכו' וכהן ששכר פרה אינו מאכילה דשכירות לא קניא כמבואר בסוגיא דע"ז ט"ו דהוכיח הש"ס מרישא דשכירות לא קניא. דאי אמרת שכירות קניא אמאי אינו מאכילה הכהן בתרומה לפרה ששכר מישראל ע"ש. והשתא כשם שהוכיח הש"ס מרישא דשכירות לא קניא הכי נמי מוכיח מסיפא דשאלה קניא לענין להאכילה בתרומות וה"ה נמי לענין שביתות בהמתו. והיכי מסיק הש"ס התם והשתא דאמרת שכירות לא קניא. גזירה משום שכירות ומשום שאלה וכו'. הלא מוכח דשאלה קניא לאותו ענין אשר בשכירות לא קניא. בשלמא לפירש"י והרמב"ם והר"ב דאיירי דוקא ששם דהיינו בהתנה להחזיר לו וכו' או יוזלו הפרות וכו' הלכך מאכילה בתרומה מפני התנאי שהתנה אבל שואל סתמא דעלמא בלא אותו תנאי שפיר אמרינן דאינה מאכילה ניחא. ובזה יהי' מובן היטב אותו סוגיא דבע"ז דפריך הש"ס מתחילה שאלה קניא [לימי שאילתה דכיון דחייב באונסין הרי היא שלו. רש"י] ואגרה קניא וכו' ועל זה מתקיף לה ושכירות מי קניא והא תנן ישראל ששכר פרה מכהן וכו' ואי סלקא דעתך שכירות קניא אמאי לא יאכילנה פרה דידיה אלא ש"מ שכירות לא קניא והשתא דאמרת שכירות לא קניא גזירה משום שכירות וגזירה משום שאלה וכו' ולכאורה משולל הבנה דאטו כולהו בחדא מחתא מחתינהו והיכי מדמי שאלה לשכירות. דממאי דמצינו בשכירות לא קניא. אינו ראיה לשאלה דחייב באונסין והרי היא שלו. ומשום הכי שפיר יש לחלק דאע"ג דשכירות לא קניא מ"מ שאלה קניא. אמנם לפירש"י והרמב"ם והר"ב שפיר מוכח ממה דתנא בסיפא ישראל ששם וכו' כהן ששם פרה וכו' ולא תנא ישראל ששאל וכו' כהן ששאל וכו'. ברור דגם שאלה בזה דינו כשכירות דלא קניא רק דוקא ישראל ששם וכו' כהן ששם וכו' ששמו את הפרה והתנו אם יוזלו הפרות וכו' באופן זה קניא אבל בשאלה דעלמא לא קניא ולפיכך בשביתת בהמתו שפיר יש לגזור נמי משום שאלה. ובזה יובן היטב מדוקדק הא דמסיק הש"ס והשתא דאמרת שכירות לא קניא [כלומר ממקום שבאת להוכיח דשכירות לא קניא משם ראי' נמי דשאלה לא קניא ולפיכך] גזירה משום שכירות ומשום שאלה וכו' ורישא דנקט בשכירות ולא בשאלה ודאי דאיכא למידק בזה לפי פירש"י והרמב"ם. וצ"ל דס"ל דשאלה קניא לחומרא [כמ"ש הג"ה הרא"ש גבי שכירות ונהי דגבי שכירות אי אפשר לומר דקניא לחומרא דא"כ יקשה ישראל ששכר

פרה מכהן אמאי יאכילנה תרומה וכמו שהקשה המג"א סי' רמ"ו סק"ח. וליכא למימר כתי' המג"א ע"פ תוס' דמזונותי' על הכהן ע"ש. דהא לפירש"י והרמב"ם והר"ב איירי רישא דמתני' ישראל ששכר וכו' אעפ"י שמזונותי' על ישראל כמבואר לעיל. אבל עכ"פ שפיר אפשר דמודו רש"י והרמב"ם והר"ב דבשאלה אמרינן דקניא לחומרא] ולפיכך לא מצי למתני רישא ישראל ששאל פרה מכהן יאכילנה כרשיני תרומה דהוא נגד האמת דבשאלה לא יאכילנה משום דקניא לחומרא אבל לפי' ר"י והר"ש קשיא כל הנך דלעיל אמורה. ומצוה לולבארה: